

20345

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

Småland

Karlstorp, Krikskult,
Hässelby s:var

8/12 49.

Nilsson, K. J. 1949.

91649:s frägel. 14 Bin och biskötsel.

47 H. 49

20345

ULMA:s frögl. 14 Bin och biskötsel.

Bin och Biskötsel.
På 1800 talets senaste hälft

I den gamla tiden kände man
nästan Bina som sina husdjur ty
dom måste vårdas och ha sin tillsyn
liksom de andra fast ej dagligen,
men med det undan-taget att dom
arbetade och försörjde sig själva året
rent. Som samlade själva sitt vinterföd-
-båd. Som som ej ville vara hemma
vid svarmetiden utan gavs sig till
flykt till skogen, som gick ofta
en säker undergång till mates.
deras att dom oftast ej fick någon
nyttig ä passande vinterbostad, om
dom nu möjligen fan något icke-ligt
gammalt träd så var det för litet
utrymme, ty den murarna kända an lag
var.

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSLEBY
SMÅL.

Fgl. 14

här hade dom ej utrymme för sin Bygg-
-verksamhet. Skulle det lyckas att
få lite rum så att dom, tog in lite
konung på sommaren, så blev det så
ginga lite att det ej räckte för vinteren
utan dom både frös i svett igel
Detta har vi bevis för, ty på
våren och försommaren så vitas
alldrig några bismulle i skogen
eller några träd.

Andra flyktingar kunde stå på ett
gammalt hus eller en buskknut, här
kanske juns en trät eller springa i
här kröp väsen in i kanske kom in
under golvet i ett rum, i här som
som en just trygghet bostad, men
på dem därifrån var värre så
än som var nästan förtorade.

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP.
KRAKSHULT, HÄSLEBY
SMÅL.

Fgl. 14

På en sådan plats gick ej att röka
död på dem, ty här under leade dem
utrymme att gömma sig under röken.
Sittade man på sommaren under
sveäretiden ett Bismarkhäll i något iaktligt
träd, så kunde man ej få där som
utan flytta hem en del av stammen
genom att först säga av Trädets
övre del och sedan det undre för
att få stockdelen lös, i vilken man
tracke sig tre linor obkordade, och
denne stockdel bars nu hem, men
säkrast var ut att låta dem hålla
på till höstene och då säga från
stockdelen för att samtidigt taga
hansingen om der fanns någon, eller
sätta stockdelen hemma till våren
om den var vintergod viste man ej
och deras utrymme i stocken viste man ej.

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
SMÅL.

Frgl. 14

Wid nästan alla hem, Torp och
 Backstegen så hade dom ett eller
 flera Bisambällen, Bina kallades
 ofta för den jättiges Nyötkko om
 dom hade god tur med den, så
 att dom fick svärmar på sommaren
 ty så fick dom alltid hålla ner
 någon svärm på höstern, om det
 blev bra Biär.

Bra Biär kallades det om det
 blev wacker när de sommar med så
 i näpp i omvärling, så att blommar
 och Ljung fick sin fetta näring av
 värmne och utveckling Binas bästa
 kornställa var Ljunggen och Klöven
 i synnerhet vitklöven, blev sedan
 efter sommaren lång så kunde dom
 lissa, draga hänsig så länge blommar
 och Ljunggen wade, den senare
 wade alltid längst.

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Dåligt Vär.

Druckade det bli så våren blev sen
och kall, och sommaren var i blåsiga
samt tidig höst, regnet var det
söta och brannarna, så vinden fick
få mycket vatten, och vidare så
kunde som aldrig arbetar så det
regnade. Några medaljer för ten och
lycka med Bi är obekant

Besamhälle fanns det lite varstans
men därför gick besamhälle aldrig i
handen, så att dom köpte i sålde
utan som satte bort en kupa Pis
lotter. I. v. s. till som träffade
mina för, och förföräldrar hade
både alltid mycket besamhälle, både
hemma vid mitt hem och ute i
socknen, och jag vågar säga att
vi hade alltid god bitar.

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
SMÅL.

Fgl. 14

6

Wille nu någon ha bit så gick
han till en biägare & frågade om
han ville sätta bort en kupa till
hannan eller kanske och det blev så.

En sådan kallades för moderkupa
Om nu den svärmade, så gick
den häften i svärmen och typ jag
käften det blev alltså kopabi.

blev det nu en andra svärm så
var det liksom med den, när
moderkupa gick stå ett år till
& kan sja svärmade en svärm då,
sedan tog jag hem min kupa.

Och som den nu ansågs gammal så
rökade jag den. På det nya stället
hade vi nu två eller tre. Den for-
sta svärmen var stor & stark så den
var också vintergod och den sätte
oss nu till som moderkupa på plåsen.

Den andra svärmen som kom
snare hade ej hunnit att bygga och
dra honung så den hade ej sitt
vinterbehov, så den rökade mer
som det kallades, och den honungen
delades i två delar, men det var
också vanligt att man gemensamt
tillsatte lite såk. svärmbonung
för kommande sommar

Svärmbonung 3}

äter frågande? ja på sommaren då
man lagade till kupan för en väntad
svärm så smordes kupan lite sparsamt
med honung, och under träploggen
lades en tunn klut, och i kluten
lades honung och så sattes åter
träploggen efter detta för att den
uppkomna svärmen skulle ha något
så kan kom på sin nya plats.

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
SMÅL.

Fgl. 14

På detta sätt tillgick det att ha
hänföret satta till lottis som det sådes.

Binos beningskors kråkshult

Desse beningar var i allmänhet lejon
gjorda av trä, det var särskilda
starktverktyg som tillverkade den
Materialen var stagträ och höghalm
och fri från ax och gräs, benlämnat
var småkra granhötter som togs un-
der växande granar i skogen, dessa
desse granar var ungefär som ett
pennskaft, det klövs i två delar och
puttsades väl från bark och små-
kristar, längden bestämd, ju länge-
re dess bättre. Verktygen var ett
kort stycke oxhorn, cirka två tum
längd användigt mått, det andra
verktyget var målen en otums längd

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY

SMÅL.

Frgl. 14

stickan är Lem eller kort trä, den
 var ovalformig, $\frac{3}{4}$ Tom bred och spets
 sig i ena ändan, så att den kunde
 stickas genom halmen, så började
 man sy, det börjades med pluggträ
 och nu sattes halmen tätt packad
 i kornet och drags igenom, så långt
 man ville träsy stänge och började
 sy ävika runt likt sig: 3, men sy-
 ningen gjordes ej bakom stående stälpar
 utan mera liggande likt sig: 4.

Syningen gick i lite spirar nedåt,
 så man nu dragit genom halmen en
 fyra Tom så syddes det om ett
 stycke, nu stack man genom förevärande
 vatten med stickan och trädde genom
 sprotten i på så sätt höls alla vär-
 den tillsammans, sy roten måste alltid
 vara anslut så att den ej brast.

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Fgl. 14

På fört halmen tornade av i kornet
 så spetsades det i mena så att det
 höll sig packat gert. Rötterna svaste
 vate blöta å ej torka. På den senare
 are tiden började dom använda tätt
 ring som spingades till symmar
 men det troddes att bina ej tyckte
 om rotting lukten i en sådan kupa,
 så den var alldeles ny, utan den
 måste först impregneras med något
 t.x.p. läta vax ligga i den en tid
 eller grida den med karörter

Halmskupper gjordes både stora och
 mindre, som kunde användas i flera
 år. Ty ju äldre kupper var dess
 bättre tyckte bina om den.

Kappan (Botten) till kupperna gjordes
 av någon smickare, men strigarna
 gjordes ofta kuppermakaren

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSLEBY
 SMÅL.

Fgl. 14

Ordet Bistock.

Det har brukas i olika former
t.ex. Bistock som samlälle

Stocken Bi inana Len i Kuppen

Bistock i en Trästock

I egentlig mening har ordet nog
kommit från det sista, genom att
det har haft sin bostad i Trästock
= ar. någon gång. Att använda en
Trästock för bostad för bin har
jag ej sett, men väl en stock som
en gång varit en bostad, det
finns en på Herbygdens Museum i
Perlanda där Pastor Gärstning fått
en intressad från socknen
denna kom jag att närmare studera
Den är byggd en meter lång och
25 cm i diameter, den var ioplym-
= den med stabträ ty den var i

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
SMÅL.

Fgl. 14

Två halvorn, om det nu, var bi
 i den då den någon gång hitt-
 ades är obekant, men det är
 en väl troligt, och för att få
 där bromsungen helfärdig så var
 som klyvt stocken i två delar
 på sidan var ett kraghål där
 den haft sin utgång.

Om den sedan varit använd
 flera gånger är otroligt ty
 den var nog för trång och
 fördit utrymme att bebygga.

En bisvarn som tagit sin tillflyk-
 t till de stora ibaliga träden, som
 är i allmentet förklarade, ty som
 gör ej att toga där, och är det
 det typer en stor gåtsek kom den
 ej byggas för ett ovist byte, ty
 man vet ju ej vad som finns.

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.
 Frgl. 14

På vintersarna så blir alltid en sådan plats väl undersökt, av småjägare och flockspettens stannar på nären så de sovande bina (om det finns några) så är dom bortplockade.

Förberedning av Halonkuper

Det var mycket roligt med att försöka de tomma kuperorna, så att inga rötter gick i den. Och muskade, ty så var det svårt för karsje omöjligt att få in en biskarm i den. förstod man att rötter varit där så tog man en annan ^{kupa} & fick rengöra den för en, det tillgick på olika sätt. Det första var att tvätta den med ~~tv~~ vatten och lägga den i skarp sol.

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY

SMÅL.

Fgl. 14

och sedan grunda den med kaka-
 = torrkospilling och karörtgräs
 och fortfarande ha den i sol
 och luft detta var säkraste
 kostmedlet, och så fick man
 lägga tills ~~det~~ man skulle an-
 = bandas då svärmen kom.

För att skydda dessa för råttor så
 hängde man alltid karporna på
 någon vind eller viktuskoden.

Jansens biva

hade man nu en gammal moderkupa
 som var fullbyggd i dess sj lemnat
 mer än en svärm på sommaren
 så blev den för bister, person
 att viden kom bort till under
 svärmen, nu varet å frängt i
 karporna, där gick biva ut på flutret

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Fagl. 14

och packade sig i stora klungor
 runt flaxtröt och där satt dom
 nästan natt och dag, dom hade en
 rum att ens arbeta, där gjordes
 det en kran på samma sätt som
 krapan och birka 4 a 5 Tum hög
 den måste ha samma vidd som
 krapan. Nu sattes man kranen på
 en annan underlapp, å så lyftes
 krapan från sin gamla lapp och
 sattes på kranen, och således väl
 smeltan så att det ej ^{skann} flöta ut och
 i sängvat ^{än en} (öven i kranen sattes
 ett sprötkors). Nu fick dom rum
 å så började dom bygga kakote i
 kranen och där konung äsen i den
 sedan svälde (hängdute) ej längre
 det sådant som ville hökades sedan
 på hösten dödes (det var då en kupa)

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Fgl. 14

Det företa en kranning var stor
 risk att bli sönderstucken, men
 för att skydda sig så tog man en
 stonbrättad hatt och över den tog
 man en slöja eller gardin, den
 knöptes ned under rocken kring
 halsen å tog man på sig handskar
 och kröt om sockärmen. Lär handsk=
 = en tröt. (statude) då var man skydd=
 = dakt för stång. Men jag minns
 hur min far gjorde då han kran=
 = sade him han använde alldrig slöja
 han passade alltid på mitt på
 dagens då det var solvarmt och
 kinnor var som väst utår, då
 gjorde han allst färdigt för att
 lyfta över kranen, sedan gick han
 ner till lodugården å betade upp
 halvtonn kaspilling å gmedde in

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Frgl. 14

ansiktet bäret och både i händer
 sedan gick han direkt i satte
 över krusen på kranen, och han
 fick aldrig något sting varken att
 bina satte på ansiktet och i händer

Denna gödsel suk är biens för-
 ättning, ty om dessa sötariga
 syror hålltar bina en del ämnen
 för sin byggnadsverksamhet, detta
 kan man få se på vänen så
 som börjat dra syre ämnen

Men för bina känna spritluk
 så går den till anfall och då tjel-
 =per ingenting. Har ett bi stuckit
 en gång så gadden fastnat så dök
 det. Bisting förorsakade smärta och
 värk, i delvis inflammation, men fick
 man bort gadden med det samma, så
 kan man om ett kallt vatten förband
 det tjelkt

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Fgl. 14

I slutet på 1890 talet eller 1900 talets
 början var det som på att bygga birkhus
 eller kupper av trä i dessa göres
 lösa träramar att sätta dit och
 taga den så som är fylt med haning
 Dessa små birkhus kallas skattkupper.
 samtidigt var det som på att ej röka
 såd på bira utan med svag rök
 dricka den ända levande i ett annat
 hus, för att bygga i arbeten där.
 Dessa kupper i drickningen har
 jägaresett i stället så det är
 obekant det tillhörn den moderna
 biskätsken. Det sådes att den som
 led av såd reservatist skulle ta
 många birsting det skulle lindra
 smärtorna till en tid. Bina stock
 aldrig då den var ute på sitt ar-
 betet utan komma om den betades.

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSLEBY
 SMÅL.

Frgl. 14

Swärningen.

Tiden för swärning var vid
släktensmar, möjligen tidigare, det
berodde på våren och hur tidigt
dom fått börja arbeta, man nästan
säg så de unga swarmlina var
anfarasade, ty dom liksom genom-
gick en rening av de gamla, då dom
kom ut från sina ^{gätter} det kall-
ades för juasa ungar, dom var
då nere på flaxtröt och arbetade
på dem. Så sade man: nu swärmar
dom väl snart, dom juasar ungar.

Före swärningen höll dom sig myck-
et nere på flaxtröt, ty i kupan
var det både trångt och varmt, och
arbetslina skulle både ut i in.

Nu gick man till stogen och hugde
Birkeskor å satte upp grasspöt kupan

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
K. J. Nilsson, 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
SMÅL.

Figl. 14

på olika avstånd, minst fem meter
från bänken, Ruskorna var van-
ligen på en olik höga, inga
bestämda mått. Då man såg ruskor
orna sade man! nu får vi svärma
vår vi vill, men sätt en i ruskan.
Men det var aldrig säkert att dom
åtlodde, dom kunde sätta sig i ett
träd eller buske eller staket eller
gärdsgård, men sällan på marken
såvida ej visen var där, men han
blev där ej såvida han kunde fly-
ga, men det förekom att det var en
såk stubbvis med förkortade vingar
och då fall han allti på marken,
men gick ändå att mana in dom i
kupan, ty då sätte man kupan över
och dom gick då upp sjelomant,
sedan sattes kupan på sin lapp

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRAKSHULT, HÄSLEBY
SMÅL.

Första tecknet för svärningen var att en visen var nerekommen på lappen, så kom svärmen ut i lekten men då flyktade den endast över flödet i kring kupan, men visen kom ej ut i så gick dom in igen, men nästa dag så kom dom ut igen i då Hanske visen gick med dem i. då svärmede dom i sin ordning, då dom flyktat en kort stund så satte dom sig i en kaska. Under tiden dom nu samlade sig i en klunga, så lade man ut ett lakare på masken i satte lappen därpå samt kupan över och höft oppen över flödet. sedan tog man ruskan varsamt i öppnade mer på kupan och skokade till kraftigt, då fall bina ner i kupan och på lappen och så var dom i kupan.

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Fagl. 14

Då nu alla bivar samlat sig och
 de flösta gått in i sin nya bostad
 så satte man dom på bänken
 och så började dom flykt runt
 om för att lese omgivningen, om
 dom nu trivdes i kupan så kom
 de man se en del sitta på flustret
 och sitta stilla i spela med ringarna
 och en del grasade (rensade) i kupan
 och om ej förr! så dagen efter
 så såg man dem med fotvingar
 så hade dom börjat bygga

Andra Svärmen

Omkring nionde dygnet efter den
 första svärmen så byddes man mot
 kupan om dom börjat mana eller
 kalla på andra svärm, om dom
 dessnit för någon fardig i så fall

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

hörde man trämmen ljud i kupan
 det ena läff så här med fem hög
 stämman ut ut ut ut ut. Den andra
 visen svarade med grov båröst
 far far far far, i ^{så högt} ~~den~~ ~~hög~~ och
 höll dom på natt i dag till dom
 en dag kom ut i svärmade, ty den
 ena visen tvingades ut för att
 ej bli jälbiter. Blev det nu rågn-
 så att dom ej kunde svärma så
 betts visen, och så blev det ingen
 annan svärm, men kupan blev dubb-
 ett så bistarkt, då betts även skönat
na. Men blev det sol i varmt så
 följades som sagt visen ut, och då
 kom svärmen också, men en an-
 drabärm var för det nästa orolig
 den kunde sätta sig nästan helt
 men så kunde den flytta sig en

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP.
 KRÅKSHULT, HÄSLEBY
 SMÅL.

Frgl. 14

en gång eller två, samt sätta sig
 i höga träd. Å slutligen taga till
 flykten å bli flyktningar utan mål
 och det till och med att man
 fått in dem i en kupa, och inga
 medel att lugna dem, såg man
 att dom häjde sig i luften och
 samlade sig då förstod man vart
 som ännu, man slog på plåtar
 spana och gamla skräcken för att
 söva bort svärm söngen men det
 hjälpte ej. När sikten å terrängen
 god så kunde man springande följa
 den en sträck på ett par tre
 hundra meter för att se om dom
 satte sig men det var ej ofta
 jag har följt en en gång femhundra
 meter, å tack vare en liten rågnskur
 så satte dom sig i en hög tall, där vi

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Frgl. 14

med hjälp av brandstegar kom ^{vi} upp
 och kunde säga om gemen och såra
 med den gamla bicklungan; vi tog
 dit lopp å kupa å vi fick in den
 å bar hem den å det lyckades bra.
 Men besvärligt å svårårligt var det
 men under hem bärningen hade man
 satt ris i flustret för att dom ej
 skulle flyga ut. Som blev sedan
 på hosten en jät stångkupa fast
 den ej vant bli mer än tråbygd.
 De första dagarna fick man alltid
 mata kina, eller svåråren ty där fanns
 inget bygt och inga förråd i den
 sommar kuppen. En andra våren
 blev sällan vintsgod, därav att den
 kom så sent att den ej vant att få
 bygga kuppen full, samt samtå honung
 nedan tjung å blommar fanns.

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSLEBY
 SMÅL.

Traska Bi.

För att ej döda bierna så det
skulle skattas, så fann man på
att traska (juga) (ringa) in dem på
ett svagare visumärke, till hörs =
änne använde man toner för att
text las (sades det.) men detta har jag
ej sett ä kan därför ej riktigt
berätta därom, det tillhör den ma-
= därna biskötsel.

Slakta Bi Ta ner Bi

Så man i den äldre tiden på 1800
talet skulle ta ner bina, så var det
ej annat sätt än att dödroka dem
med Svaveltrök. Man vred i kop lian
i trason i lemlan omkring 5. Den lösga
dessa doppades ett par gånger i smält
svavel ganska bra.

sedan täpte man till flustret väl
med trasor, och bar bort kupan
från bänken, ä satte den på en
pall eller läda, igemte grävdes
en grop där linor fömdes mer då
dom var döda. Under dessa för-
beredelser så hade alla linor kammit
i stora rörels och sort i kupan.

Så tänktes en svavel luntor och
träpluggen lossades ä man började
blåsa mer svavelröken det bästa
man kunde, nu blev snart en
riktig dödsbåda, det skulle blåsas
fort så att dom ej vant att krypa
in i sina letter, man höstade
sakta emellanåt för att dom skulle
samla men på bappen, även blåste
man in rök i flustret någon gång
om en fem a tio sekunder var.

Landsmålsarkiver. Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSLEBY
SMÅL.

Fgl. 14

det tyst i kupan, då lyftes den
 från loppen & lina tämdes ner
 i gropen vilken genast östas igen
 för att ingefäskulle leva till efter
 soavel beövningen. Och så var
 det första gjort, vilket var det
 svåraste att arbeta de manglusem,
 = den som man värdat & ålskat
 och haft stort nöje i som arbetat
 med stor flit, det var många
 av brågarna som ej ville vara
 med vid spelva nötsvingen.
 Då man nu fått bort alla döda
 lina så drogs alla striglar kort-
 = spruten ^{part} som var i kupan, som varit
 alltid synliga på utsidan, och måste
 te. Toas ut den väg som var insatta
 inne i kupan var som fastbyggda
 med wax & höningskakor.

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSLEBY

SMÅL.

Frgl. 14

Då sprötarna var så dragna så låg
 kakorna i en hög och packades ur
 kugan. Under uplockning så skiljde
 man hemmeskakorna från de öfriga
 som innehöll misspud yngelsättning
 och tomkakor, yngelkakorna var ju
 väl igenbyggda, ty det död ynglet
 kunde kina i borta föra, det kallades
rottygel, och så dant fick ej blandas
 bland hemmengen. Skivning

Hemmeskakorna lades i ett kärn och
 stöttes sönder väl. Massan häddes
 sedan i en strutformad något fläs tyg-
 sä påse och hängdes upp för att själ-
 a kinnas, där det var något varmt,
 det kallades slunga trossen, för
 detta sättet gick den ut slunga till
 den slutat att oxerna, det som nu
 var kvar var endast wax.

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Frgl. 14

enen bland det fanns ju en del
 del kassung, därför så lades det
 i en gylta och påhåldes lite vatten
 och värmdes något under omrörning
 sedan kändes det åter i påsen och
 dit även det sjöbarnsma, (men sjö
 bland den andra), denna kassung
 kallades efterkassung eller tunnbockung,
 den användes för olika ändamål i
 landskåpet, även till bräcka och mjölk
 Slagg. När var kassungen borta och
 vaxet lades till de andra vaxka-
 rarna och yngelkassan som sjö fanns
 kassung i. Sedan stöptes allt till
 samman och koktes med lite tär-
 nsa så av vatten och skivades eller
 så att säga mjölkades ur påsen
 med ett trä kaval eller släta
 gräse kappor, massan stämades så

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSLEBY
 SMÅL.

Frgl. 14

så den fick ofta vattnas ett par
 gånger för att få ur allt vaxet.
 En bostning i en kupa var nå-
 stam lika, men fanns det möjligen
 gammalt lager i äldre så kakor så
 så var den bostningen något märka-
 -are, men blev ju blandad vid
 slungningen.

Det som nu blev kvar i påsen
 efter vaxskivningen kallades för
geaset, det var odesligt till
 alltså, ty det innehöll det
 gamla bygget samt en del bi-
 av dem som nu körtas.

Alla sätämnen som fanns och blev
 kvar i kupa sedan man tagit ur
 kakorna, det spolas ut med
 rent kallt vatten, det användes
 efter järing till matdricka.

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSLEBY
 SMÅL.

Waxet.

Waxet var en värdefull produkt
 det användes huvudsakligast vid
 Gossarierna vid skinn & läderbe-
 =redning och till ljus i olika for-
 =mer, Skräddare och skosmakare an-
 vände vax, även Gutterierna, och
 på apoteken till plaster och sal-
 =vor och mycket annat som man
 ej vet.

Honungen

Honung har varit och är ännu
 ett hushålls ämne som är till god
 nytta i ett hushåll i flera former,
 den kan användas för all sötning
 i brist på socker, den användes
 ofta i ersättning för smör på
 brödet och till söta soppor och
 i kakor mjölk mot förtäring o

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSLEBY
 SMÅL.

Fagl. 14

Honung var och är ännu en ap-
 -tomsvara. Att en del fick sockrad
 honung, berättade på att dom fått
 den förvarm då dom skivade den,
 ty det var inte alla som läst den
 sjelvarinna utan dom varmode den
 innan dom sådde den i påsen och
 sedan prässade med kappsärma,
 men därför så var keratiten lika
 god, fast den ej såg så behaglig
 ut. Honungen var mycket billig
 på den tiden, den sålufördes ej
 ty ingen ville köpa, ty som sagt
 nästan alla hade bi och de hade
 dom mer å mindre med honung,
 och om dom rätt hade köpt
 honung i Städerna så kunde
 dom ej komma dit från landsbyg-
 -gen därför at dom uppköpa den
 själva.

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Frgl. 14

Biens Vinterförsöring

Även på vintern måste man ha tillsyn till Bienen, ty den måste skyddas mot både köld & skymra, som fick sig stå i stark nordan-svind om det blev hård kyll och storm, ty då flyttade man den på ett långt ställe der den fick skugga av träd ett par.

Men på våren så flyttades den till snarplats igen. Binas läge stod alltid i söd ost, eller så att den alltid ^{hade} morgon & middag sol på sig, samt aldrig skuggas av stora luvvinga träd, utan fri och öppen sol och luft, om ej ett sambälle var fullt vinter goda så kunde man mata den på våren innan den tog flykt ^{på} ~~vintern~~ ^{vintern}.

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

55

Men var en kupa fyllig och
rik på bi och honung, så klarade
den sig ganska bra för vinterfylta
i stället för att flytta dem så
kunde man lyfta av barken på
kupan och lägga över en tomsäck
och sedan sätta på barken igen.

En annan nödvändig sak var
att på vintern skydda bina för
rötter och mäss, ty kom sådana djur
in i kupan så gungade dem sönder
karnorna, och bina som satt stäla i
sina keller kunde nu ej försvara sig
och därmed var det samhället helt
förstört, därför så satte man lite
Euris i klusteröppningen men ej
så tätt utan att det kom en luft
i kupan, ett annat sätt var att
sätta för en trästicka eller flera trä i

Landsmålsarkiver. Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY

SMÅL.

Frgl. 14

Då vårsolen började komma så ville
 bönor ut och kensa sig som det kolla-
 =des, så måste man ta bort riset,
 var det nu regn och bönor satte
 sig på snön, så stånade dom och
 kunde ej komma tillbaka till kupan
 men var snön tjock och frusen
 så gick dom upp igen, efter sin
 kenssning (tuning), så blev antick
 snön färgad gul!

Bibatten (Bibarken)

En sådan tillverkades av Granbark,
 då barken var lös på grenen på
 sammantiden så avlöstes den i ett styck
 ske på en grov grenstav, detta bark-
 =flak verk ä formades till en stäv
 strut, så stor att den nästan skyl-
 de kupan, den fästades i kop med
 stältråd, eller småra Björkvedsjor.

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Fgl. 14

10/12

dessas barkstret. utgjorde Tak öser
holmkupan. Då den senare tiden
så det blev förbud på att flänga
granstamar på växande träd så
använder dom papp takpapp eller
katångpapp, den sistnämnda måste
då smölas med oljefärg.

Wintergod Björka

En wintergod Kupa eller sambälle
skulle skulle vara bästänkt och sentill
fussbyggd och innehålla sakligt med
honing för vinterbehovet, och det
händes på tyngden så man lyfte
på den. Var det som sagt ett
godt Bjar så att som kunnat
bygga och dra tillräckligt så kunde
första svärmen tillsättas, Till
Winterstånd (stå över vintern)

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSLEBY
SMÅL.

Frgl. 14

Bibänken

En sådan tillverkades av två fyr-
kantiga stockar cirka 5 tum diameter
och Cirka två & tre meter långa
dessa sammanfogades med ~~två~~ tre
pinnar, med en skilnad på 180 tum
i denna i borrades nu fyra ben
så att den blev ungefär 45 cm hög
på en sådan bänk fick det rum
till 4 fyra sambällen, nu måste
Bena skyddas för en annan fiende
på sommaren, nämligen svartmyror.
För detta skydd så tog man någ-
ra tomkärl av järn-plåt eller bläck
å satte under bänkens fötter, och
fylde dem med vatten och så, i
detta kunde myrorna ej sitta
ett annat sätt var att linda benen
med lin skaktelefäll eller Bossensodd

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSLEBY
SMÅL.

Fagl. 14

och bestycka det med trätyrä
 då fastnade dom på tyärarna, då
 dom skulle krypa upp, och vidare
 fick inget långt gräs växa upp
 under bänken, ty då kröp dom på
 det upp på bänken, och till kupan.
 Svartmyror är sura, men biens bästa
 fjände, ty dom kan liva i jorden
 sig för, ty myrorna kunde till
 och med bygga sina ban inne i ku-
 pan. och fick dom fastsätta så blev
 kupan fullständigt förstörd

Spillebi.

Det kunde någon gång på sommaren
 under sommartiden då man gick i
 skog och mark att man hittade en
 hollvinn på något träd eller buske, då
 gick man till maskögden och

Landsmålsarkiver, Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

ansåla fjendet, skulle jag ha
bestyrka att det var mina, så
fick jag behålla dem, men däremot
så var markgäsen berättigad att
ta häften, och jag eller hättaren
fick den andra häften, om vi
har lyckades att stocka in dem i
en kupa. Men det hände också
under detta stockarbete att dom åter
tog till flykten, man fick aldrig
blivas eller trötta om vi ty då
blev det otill med dem sådes det
och ej heller svåra på dem ty då
blev man hatad av hi både sin-
na och andra. Och ej hets med
dem ty då försökte dom sig.
Wägner om Biten

Darom vet jag ganska lite, men
ett par kilometer från mitt hem

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRAKSHULT, HÄSSLEBY
SMÅL.

Fagl. 14

41

hadde en gammal kasskårika i en
liten backstuga i skogen, hon hade
alla tider haft bi och biten,
hon var mycket vidskriftig, och
man kunde många batesmodet, bland
annat sade hon att om en bisvärms
ej ville in i kupan, så skulle
man hänga ner bisvelkungen i kupan
så skulle den gå in och trivas
där, så kungen hängt där ett par
dagar så drog den upp, den hängde
då i en tinnatrod i Druggålet,
och gick lätt att lyfta upp.
Då någon dog i ett hus där
den hade bi, så skulle ^{bäna} hållas
upp från bänken medan den
bar ut liket från gården, för
att den döde ej skulle ta med
sig bitaren till graven.

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY

SMÅL.

Fgl. 14

Detta har jag upplevt en gång
i min ungdom, det var 1877, jag
var då 12. år, min gamla farmor
som bodde hos oss blev död.

Vi hade då kopari med en an-
man person i socknen, han kom
till oss i veckan före begravnin-
gen är bland annat så sade
han: att när dom nu blir ut
likt från gården så skall du
ha ett par kassar kända upp kupor-
na från banken medan dom
har ut liket från gården. (En
sadd då två bitar till) För när
det inte men för att ej kivas
så gjordes det så, och jag skulle
just gå vakt å säga till när
fort det gick, båda kassar
så ärmade på sommaren.

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSLEBY
SMÅL.

Frgl. 14

Bratbi

Det fanns en annan sorts bi som kallades för bratbi, sådana kunde på kort tid förstöra ett bisamhälle.

Det var inga vildbin, utan som kom från ett annat samhälle från en rakt från en granne i närheten eller bortä i byn, det viste man ju vete ty alla är lika.

En annan där bortä hade tappat en kupa, dom var svaga, hade ej varit vintergodä och hade alltså ej tillräckligt med föda, till slut blev blommorna, dom trängades ut och söka sig upp till. Och då sökte dom upp ett annat samhälle för att röva till sig av deras mat eller honung, Här uppstod nu ett krig på liv och död.

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
SMÅL.

44

Var nu de angripna många och
kraftiga, så blev de främmande
själbitna om dom ej kom undan
med flykt men det var sällan.
Ingen som däremot en seag
kupa som ej kunde försvara sig
så blev det brigt här, och angri-
parna gick in och tog mat där
och slutligen blev dom angripna
utslagna själva.

Men hur råda hot för detta
Det ena sättet var att en ^{väl} hatt
eller tidigt en morgon täppa in de
angripna och flytta dem från bängen
för dagen, och så sätta en tom kupa
i dess ställe som var in smord med
honung, på dagen så kom angripna
parna som vanligt ej gick in i
i den tomma kupan.

Landsmålsarkivet, Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSLEBY
SMÅL.

Frgl. 14

Då man nu trodde att man ej fick flera granmande för dagen så tappte man till och bar bort dem och Svavelrökade dem sedan sätte man dit de angrifna på sin gamla plats. På detta sätt krossje man fick göra flera gånger, ty det blev ej så många i varje rökning men angrifarna försvugades mer och mer.

ett annat sätt var att sätta Tomkoppar igemte den angrifna och då gick angrifarna i dem och så taptes dem och rökades. På detta sätt så blev angrifarna ~~med~~ gamla boning Tom i gån sättet kan ej anses vackert, men var och en har ju rätt och vill försvara sitt om han kan (och så så)

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
 SMÅL.

Figl. 14

Bieens arbete.

Det problemet vägar jag mig ej
att ingå i suksomal för, ty denna
arbetar i både märker och tygthet
och det är för de flesta en viss
obekant, det är oförståligt vad
alla deras byggnadsanordning är som
man satt ut för man ute i naturen
så ser man här på alla ämnen
synar som man ej tror dom
att besöka, man ser den vid den
stänkande gödselpölen såväl som
i den doftande blomkronan
och man ser den i giftblomman
såväl som i andra oansenliga växter
och alltså så har dom fått beträda
om vad som föder för deras
verksamhet och förhållanden i fort-
= alstring och fortplantning =

Landsmålsarkivet. Uppsala 20345
K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
KRÅKSHULT, HÄSSLEBY
SMÅL.

Vi människor kan ej mäta oss med
 Seras uthållighet i arbete, ty hur
 tidigt vi besöker dem en solig
 och varm Sommarmorgon så är dom
 före oss, och kanske kommer hem från
 skogen eller ångern med sin lilla
 för oss osynliga lördar

Men jag tror mig veta att nu=
 tidens moderna Vetsenskap har
 utforskat Binas liv och levande=
 ins samt byggsätt.

Men den nya tiden gör våra
 kåra bin en stor orätt, genom att
 skatta från dem sin hänsyn och
 i stället ge dem ett surugat och
 meningslöst påhållat sötmedel, jag
 anser detta. T.ex. som att taga
 från oss regbrödet, och färga
 oss att äta havsebröd.

KMS

Landsmålsarkivet Uppsala 20345
 K. J. Nilsson. 1949. KARLSTORP,
 KRAKSHULT, HÄSLEBY
 SMÅL.

Fgl. 14